

HET HART EENER DEERNE

Serie Levensliederen

Ik ben...

Ik ben een waarnemer.

Ik neem bijvoorbeeld waar dat veel mensen verbaasd zijn als ze de Dominicus binnenkomen. Ze lopen door het kleine poortje en dan opent zich de ruimte.

'Zo groot! Zo mooi!' Zeggen ze dan.

En: 'Dat denk je niet hè? Als je hier op straat loopt!'

Dat is zo. Onze kerk heeft geen toren en de gevel loopt gelijk met de andere bebouwing. Maar er is nog een reden waardoor mensen onze kerk vaak niet zien: aan de andere kant van de straat zitten vrouwen achter het raam.

Ik neem vaak waar dat mensen ongegeneerd naar ze gapen of zelfs foto's maken alsof ze een toeristische attractie zijn – wat ze in zekere zin ook zijn. Soms zie ik mannen rondrentelen, op zoek naar een moment om naar binnen te gaan. Sommigen wandelaars kijken juist iets te nadrukkelijk voor zich uit.

Misschien zien ze dan wel hoeveel rommel er vaak in de Spuistraat ligt, of dat er bakken vol bloeiende planten staan in de steeg of om de hoek bij de brug.

In ieder geval missen ook zij het zicht op de kerk.

Ik wil maar zeggen: onze kerk staat in een rosse buurt.

Ik ben een romanticus.

Voor deze serie, levensliederen, moest ik onmiddellijk aan het lied denken dat we net hoorden: *Het hart eener deerne* van Drs. P., Heinz Polzer. Hij schreef dit lied in de jaren vijftig toen hij in Jakarta woonde, ongetwijfeld met liefde voor het oude Amsterdam. En ook voor dames van lichte zeden, want er zijn meer teksten van hem waarin hij, natuurlijk in woorden omfloerst, maar tegelijk opmerkelijk open, vertelt over zijn erotische avonturen.

Bij de Oude Kerk, midden op de Wallen, is een café waar de doctorandus elke zondag een kopje koffie dronk. Het café is omgedoopt tot Quartier Putain, de titel van een van de mooiste liedjes van de doctorandus. Hij bezingt er de schoonheid van wat hij 'het dartel district' noemde – en de verwording ervan door de toeristenindustrie en de media.

*Romantiek van de Oudezijds Achterburgwal
met z'n trapgevelhuizen, versleten en smal.
's Avonds laat bij een hemel zo zacht als fluweel
uit een pakhuis komt even een geur van kaneel.*

*En het donkere water, verstild in de gracht
weerspiegelt de rust van de komende nacht
maar achter een raam in een deur op een stoep
daar lokt het genot met een blik en een roep.*

Psst psst...

(Even kijken of er kenners in de kerk zijn)

De rest van het lied geef ik op als huiswerk: *Quartier Putain*.

Het Hart eener Deerne dat u hoorde speelt met het genre van het levenslied, waar Amsterdam zo rijk aan is. In een echt levenslied wordt levenswijsheid overgedragen, vaak praktisch en dramatisch en met een niet te missen levensles. In dit geval: het meisje bleef 'oprecht en rein'. Daarmee is bedoeld: ze had haar vermogen bewaard om vol deernis te zijn, vol mededogen – zelfs voor degene die haar had verraden.

De geschiedenis van deze vrouw is er een van velen. Al eeuwenlang komen er van heinde en verre mensen naar deze stad om er te werken, hun fortuin te maken – of hun ongeluk te vinden. Je kon er handelaar worden, een ambacht uitoefenen, sjouwen in de haven. En als je pech had, dan restte je niet veel anders dan matroos te worden – een levensgevaarlijk beroep – of prostituee.

Uit bijvoorbeeld rechtbank- en andere verslagen weten we dat er ook in de zestiende en zeventiende eeuw al vrouwen uit alle ons omringende landen hier 'het oudste beroep' uitoefenden. Ze waren ongetwijfeld met andere verwachtingen hierheen gekomen, maar waren 'in het leven' terechtgekomen.

Ik ben een moralist.

In het leven' – het is me nogal een eufemisme. Hier om de kerk heen verlenen vrouwen seksuele diensten om er de kost mee te verdienen. Mannen doen dat ook trouwens, in de Boys Club aan de overkant. Boven de deur staat nog de heilige Catharina van Siena vernoemd – een getuigenis van een tijd waarin dat gebouw aan deze kerk verbonden was. Ik vind daar wat van. Ik voel me er persoonlijk ongemakkelijk bij. En ook voel ik wantrouwen, soms verontwaardiging. Prostitutie gaat immers vaak gepaard met dwang, trauma, misbruik, verslaving, vrouwenhandel.

Maar: 'Je ken in Nederland beter in drugs handelen as in vrouwen', vertelde een van de mannen die hier kamers verhuren. Er zijn allerlei regels gesteld. De vrouwen die hier achter de ramen zitten – die jullie zouden zien als je niet steeds naar de kerk zou lopen kijken – die vrouwen zijn allemaal ZZP-er. Ze moeten ingeschreven staan bij de Kamer van Koophandel –rubriek 'persoonlijke dienstverlening' – ze zijn verzekerd en betalen belasting. Ze huren hier een van de naar schatting veertig kamers en proberen zo hun brood te verdienen en vaak hun familie te onderhouden.

Een aantal van hen komt uit Zuid-Amerika. Ze hebben Spaanse paspoorten, want dan kunnen ze hier werken. Ze zijn veelal katholiek en gaan graag naar de Nicolaaskerk. Veel anderen komen uit Oost-Europa of gewoon uit Nederland. De verhuurders kennen ze en moeten controleren of ze niet gedwongen worden. De strenge regels bestrijden vrouwenhandel – en tegelijk zorgt het ervoor dat veel prostitutie onzichtbaar wordt en zich verplaatst naar schimmige websites, motels en garageboxen, waar geen controle is op leeftijd, vergunning, uitbuiting, verslaving.

Maar ook is er 'in het leven' de beweging dat sekswerkers gaan staan voor de legitimiteit van hun beroep en voor hun waardigheid. Tegenwoordig heet de organisatie van sekswerkers PROUD, trots. De voorganger, opgericht in de jaren tachtig, heette De rode draad. We hebben net gehoord waar die naam vandaan komt.

Ik ben een gelovige.

Meestal leg ik op deze plaats de nadruk op wat dat innerlijk betekent. Maar gelovig zijn betekent voor mij ook dat ik blijf proeven van verhalen en inzichten en gebruiken uit de traditie. Dat ik bereid blijf om anders te gaan kijken. Want, zeg ik met trots en ongemak, die traditie van ons dwingt je voortdurend om anders te kijken. Je zou het 'bekeren' kunnen noemen.

We weten dat Jezus graag ging eten 'bij hoeren en tollenaars'. Dat zinnetje klinkt haast vertrouwd. Maar de afgelopen weken drentelde ik af en toe door de straten om de kerk, te verleggen om de vrouwen aan te kijken, laat staan om ze aan te spreken. 'Hallo, ik ben pastor hier in de kerk...'

Zo voelde ik hoe beladen Jezus' gedrag eigenlijk was. Tollenaars waren een soort landverraders, dat is al erg, maar als man een sekswerker aanspreken en jezelf aan tafel nodigen?

Hoe dan?

Hoe begin je? Hoe vertrouwt ze je bedoelingen?

En jullie zouden vast schande spreken van mij, als ik aan de overkant op bezoek was! Voor een kopje thee zeker.

En ook: is het niet vreemd dat de evangelisten die verhalen over Jezus niet weglieten? Is het niet gek dat je een boek schrijft om mensen te vertellen over je grote leraar, redder, zoon van God – en dat je zijn vrije omgang met vrije vrouwen niet wegretoucheert?

Maar het wordt nog erger. Jezus at niet alleen met sekswerkers, hij stamde er zelfs van af. De evangelist Mattheus, die wilde aantonen dat Jezus afstamde van David en Abraham, noemt in diens afstammingslijst niet alleen mannen, maar ook vier vrouwen. Een van hen is Ruth, de vreemdelinge uit Moab die een voormoeder werd van David. Een ander is de vrouw van Uriah, die koning David op slinkse en smerige wijze veroverde en met wie hij Salomo kreeg. De twee andere vrouwen zijn Rachab, van wie we het verhaal net hoorden, en Tamar. Twee vrouwen die... sekswerker waren.

Tamar deed dat eenmalig en wist op die slimme en dappere manier haar recht te halen – een geweldig en pikant verhaal, nog meer huiswerk voor jullie: lees Genesis 38. En Rachab, we hoorden haar verhaal, hielp de Israëlieten om het beloofde land binnen te komen. Zo redde ze zichzelf en haar familie.

De reden dat ik haar verhaal hier liet klinken is: omdat er volstrekt geen aandacht ligt bij haar beroep. Rachab helpt de spionnen die – dat is voer voor een andere preek – de vernietiging van de stad voorbereiden – maar er ligt geen enkele nadruk op haar beroep. Ze is hoer, de vertaling gebruikt zelfs dat nogal lompe woord, en de mannen van Israël bezoeken haar. Maar dat is alles. Ze bestaat. Ze heeft haar plek.

Ik ben waarnemer, romanticus, moralist, gelovige.

Ik ben... hier.

Ik werk in een stad die wereldberoemd is door haar dartel district. Waar toeristen zich vergapen aan half ontklede vrouwen van allerlei afkomsten. Waar instanties knokken tegen vrouwenhandel, waar sekswerkers opkomen voor hun recht en hun waardigheid. En wij kerken in een straat waar vrouwen achter de ramen zitten. Een van de mannen die hen kamers verhuren komt een handje helpen als een klant vervelend is. Hardhandig, als het moet. Het is dezelfde man die hier in de buurt overal bloemen en bloeiende planten in bakken zet, want hij was hovenier, toen hij nog niet in het leven was. 'Mooi hè?', zei hij. 'Het maakt de buurt zachter. En de mensen laten minder rommel vallen.'

En wij komen elke keer hier, door het poortje, deze ruimte in, om te oefenen in kijken en handelen met deernis voor hoe het is.

Arjan Broers